

Anders Pedersen Barsbøl.
En Skribent fra Reformationsaarhundredet.

Af Bjørn Kornerup.

I den interessante Samling Aktstykker til Hans Tausens Historie, som H. F. Rørdam har udgivet i »Kirkehistoriske Samlinger« 2. R. III, findes ogsaa in extenso aftrykt en saakaldt Kollats for Anders Pedersen Barsbøl som Sognepræst i Lintrup og Hjerting, udstedt af Biskoppen i Ribe 10. Maj (Onsdagen næst efter Søndagen Exaudi) 1559¹. Det var mig da paafaldende blandt Pergamentsbrevene i Hertug Hans' Arkiv (i Rigsarkivet) at støde paa en aldeles ligelydende Kollats fra Hans Tausen for samme Præst til samme Embede, udstedt 20. Maj 1556. Ved nærmere Eftersyn viste det sig dog at være det samme Aktstykke, som Rørdam har udgivet, idet han urigtigt har opløst Originalens Mdlvj ved 1559². Kollatsen er udstedt 1556, og om Tilstedeværelsen af to ligelydende Aktstykker blot med forskellig Datum kan der ikke godt være Tale, da den gamle Arkivsignatur Gemeinschaftliches Archiv VI, 38 viser, at det kun kan dreje sig om eet og samme Brev.

1556 maa derfor opfattes som det Aar, hvori Hr. Anders Pedersen Barsbøl efter Menighedens Valg og med Biskoppens Samtykke blev Sognepræst i Lintrup i Frøs Herred. Dette passer ogsaa godt ind i den historiske Sammenhæng,

¹) 2. R. III, 334—5.

²) Følgelig er ogsaa Opløsningen af Udstedelsesdagen (10. Maj for 20. Maj) blevet urigtig. — Det urigtige Aarstal er gaaet videre i Otto Fr. Arends, Gejstligheden i Slesvig og Holsten I, 33; III, 99.

for saa vidt angaar denne ret mærkelige Mand, om hvem der iøvrigt kan meddeles følgende Efterretninger.

Anders Pedersen Barsbøl var formodentlig født ca. 1530 i den Lokalitet, hvorefter han har taget Navn, antagelig Barsbøl i Lintrup Sogn, som Søn af fattige Forældre¹. Han kom siden i Ribe Katedralskole, hvor han forblev otte Aar². Han maa saaledes have besøgt Skolen i den Blomstringsperiode (1542—50), som den oplevede under den fremragende Skolemand Rektor Jens Pedersen Grundet³. Derpaa drog han — som saa mange andre unge Ripensere i Datiden — til Wittenberg, hvor han blev immatrikuleret den 15. Maj 1551 samme Dag som en Skolekammerat, den senere saa bekendte Latindigter, Dr. med. Hans Frandsen⁴. Henholdsvis et halvt og et helt Aar senere immatrikuleredes to Mænd, som han skulde komme til at staa særlig nær: Johannes Pistorius († 1584 som Præst i Tetenbüll ved Husum) og Ripenseren Hans Laugesen († 1594 som Biskop i Ribe).

Som adskillige udenlands Studerende fik Anders Pedersen at føle, at ikke alt var Lyst og Gammen i det Fremmede. Skønt hans Fader var fattig, formaaede han dog at yde ham nogen Støtte⁵, men 1553 maatte Sønnen og en Studiefælle, Ripenseren Hans Madsen Højne⁶ opleve den Kala-

¹) Gelehrter Männer Briefe an die Könige in Dännemark, herausgegeben von Andreas Schumacher, II, 62; III, 205. — I P. Rhode, Samlinger til Haderslev-Amts Beskrivelse, 1775, S. 464 kaldes Barsbøl urigtigt »Farsbelius«, hvilken Fejl har forplantet sig til S. V. Wiberg, Dansk Præstehistorie II, 317 og til Arends, anf. Skrift I, 33. Hans Gram har sikkert med Urette angivet hans Fødested som Barsby paa Øen Barsø ud for Mundingen af Genner Bugt, men han har Ret i at protestere mod Betegnelsen af A. P. Barsbøl som »nobilis« i Registeret til Katalogen over Peder Resens Bibliotek (Johs. Møller, Cimbria literata I, Præfatio p. 27).

²) J. Worm, Lexicon over lærde Mænd I, 66 (efter ukendt Kilde).

³) Jvfr. om denne Bjørn Kornerup, Ribe Katedralskoles Historie I, 248—57.

⁴) Kh. Saml. 2. R. I, 470.

⁵) Gelehrter Männer Briefe III, 205.

⁶) Om denne se Kh. Saml. 6. R. IV, 194 ff.

mitet, at et Bud, der skulde bringe dem Penge fra Hjemlandet, stjal de fremsendte Midler. I denne højst pinlige Situation var der da ikke andet at gøre end at henvende sig til Studenternes store Patron, Philip Melanchton. I et Brev (af 22. Januar 1553) indberettede denne Sagen til Kong Christian III og bad om Hjælp til de nødstedte. Kongen viste dem da den Naade den 24. Februar s. A. at sende dem 20 Daler¹.

Kærkommen som denne Hjælp maa have været, kunde den dog kun strække til i et begrænset Tidsrum. Efter almindelig Skik tog Anders Pedersen sig da for at udarbejde det lille Skrift, som skal omtales nærmere nedenfor, og dedicerede det til Christian III som en Nytaarsgave 1554. Da det imidlertid ikke førte til det forhaabede Resultat, greb han nogen Tid efter paa ny Pennen og udviklede i et latinsk Brev (af 18. Juni 1554 og underskrevet Andreas Petri Barselius) til Kongen, hvorledes hans Forhold var. Eftersom hans Fader ikke længere kunde understøtte ham, maatte han atter bede Kongen om Hjælp til Fortsættelse af sine Studier i to Aar. Til Gengæld stillede han i Udsigt, at han vilde tjene Guds Kirke i Danmark, og betegnende for Tidens voksende Interesse for at bevare en korrekt Læreform lovede han »nunquam a consensu Ecclesiarum danicarum discessurum esse«. Da han havde forstaaet, at Kongens hidtidige Taushed skyldtes, at han ikke forrige Gang havde henvist til nogen anbefalende Udtalelse fra sine Lærere, medsendte han nu et Brev fra Melanchton².

Ogsaa dette Brev (af 20. Juni 1554) er bevaret. Det er et smukt Vidnesbyrd, den berømte Reformator heri giver den unge Mand, naar han fremhæver den »sonderliche Tugent des gottförchtigen Jungen mans Andreae Petri«,

¹) Gelehrter Männer Briefe II, 47—8 (Brevet har urigtigt Aarstal 1558 for 1553, jvfr. Kh. Saml. 6. R. IV, 200). Aarsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv I, 266—7.

²) Gelehrter Männer Briefe III, 204—5.

hvorledes han er velbegavet og har anlagt sine Studier godt, saa han er egnet til at lære andre i Kirker og Skoler¹. Denne Gang bar Henvendelsen Frugt: den 19. September 1554 skænkede Kongen den unge Mand 30 Dlr. som Studiehjælp². Beløbet maa i hvert Tilfælde have været tilstrækkeligt til endnu et halvt Aars Ophold i Wittenberg, hvor Anders Pedersen Barsbøl den 5. Marts 1555 kunde tage Magistergraden, samme Dag som Vennen Hans Laugesen³. Et Aars Tid senere valgtes han til Sognepræst i Lintrup,⁴ hvor han vel har været kendt fra sin Barndom, og her blev han til sin Død den 14. Februar 1584⁵.

Forbindelsen med Ungdomsvennerne Johannes Pistorius og Hans Laugesen bevarede han gennem Aarene. I Januar 1562 kunde Hans Laugesen saaledes sende Pistorius en venlig Hilsen fra Anders Pedersen, der just havde besøgt ham i Ribe⁶. Denne Hilsen har formodentlig været Pistorius saa meget mere til Maade, som der en halv Snes Aar tidligere havde været en Kurre paa Traaden mellem dem.

Aarsagen hertil var følgende⁷: da Pistorius i 1552 i Selskab med to Brødre Hardenberg, som han var Hovmester for, havde forladt Wittenberg af Frygt for en grasserende Pestepidemi, havde han forinden bedt Barsbøl om at sørge for, at nogle Bøger, som var i Arbejde hos en Bogbinder, blev dem eftersendt. Det skete dog ikke, og utaalmodig

¹) Sst. II, 62—3.

²) H. F. Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Historie fra 1537 til 1621 I, 701.

³) Kh. Saml. 4. R. III, 817.

⁴) Jvfr. foran og Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte 2. R. VII, 509.

⁵) P. Rhode, Samlinger til Haderslev-Amts Beskrivelse, 1775, S. 464. — Hans Slægt fortsatte i to Generationer som Præster i Lintrup (Arends, anf. Skrift I, 16).

⁶) Kh. Saml. 2. R. III, 346.

⁷) Jvfr. Tillægget. H. F. Rørdam, Monumenta historiae Danicæ 2. R. II, 618—20.

herover havde Pistorius i den Anledning udtalt sig noget fornærmeligt om Barsbøls formentlige Mangel paa Efterrettelighed. Imidlertid blev det oplyst, at han var uden Skyld. Ogsaa han var af Frygt for Pesten rejst bort fra Wittenberg og havde søgt Tilflugt i nogle Sølvminer i Nærheden af Byen, men han havde forinden betalt Bøgerne og deponeret dem hos den ovennævnte Hans Madsen Højne. Da han senere kom tilbage til Wittenberg og erfarede Pistorius' nedsættende Dom om sig, blev han i høj Grad forbitret, og Pistorius fik nu travlt med i et længere Brev at stille ham tilfreds. Med god Grund kunde han dog gøre gældende, at Barsbøl ved et Brev passende kunde have givet ham Meddelelse om, hvorledes Sagen forholdt sig.

Skønt Barsbøl efter en Ytring i det refererede Brev af Pistorius at dømme har været af et noget vanskeligt Temperament, ser det dog ud til, at det er lykkedes Pistorius at bringe ham til Ro. Om deres senere gode Forhold vidner ikke blot den nævnte Hilsen fra 1562, men ogsaa et Brev fra 1569, hvori Pistorius udtaler sin Glæde over, at Anders Barsbøl i det hele havde det godt som før i Tiden, og udtalte sit Haab om, at han ikke fik det værre¹.

Fra ældre Tid findes en Angivelse af, at A. P. Barsbøl er Forfatter til et Skrift med Titel:

En husværdig Lærdom om smaa Børns Daab mod Giendøbere, tilsammenskrevet ved Doct. Joh. Bugenhagen Pomeranum, item Doct. Morten Luthers trøstelige Skrivelse til de bedrøvede Forældre for deres ufødte Foster. Fordansket. Som et Tillæg sætter Autor en ganske nyttelig Lærdom, hvorlunde man skal undervise og trøste de Qvinder, som rede til Barsel. Wittenberg 1555. 8°.

Selv om det skulde være rigtigt, at Barsbøl har udgivet

¹) Rørdam, Monumenta 2. R. II, 655, 656.

denne Oversættelse, lader Efterretningen derom sig ikke stadfæste, da Bogen nu synes totalt forsvundet¹.

Paa sikker Grund er man derimod med Hensyn til den ovennævnte Nytaarsgave til Kong Christian III. Den bærer Titelen²:

En kort vnderuisning om en Christen Ridder / med
huilcke Fiender hand skal stride / Tilhob draget aff
den hellige Skriff / ved M. Johan. Spangebergium /
Oc aff Tydsk fordansket aff Anders Barsbyl. — Pren-
tet i Wittenberg hos Jorgen Rhaus arffuinge 1554
(8°. Bl. A—C viij).

Paa Titelbladets Bagside findes aftrykt et Digt, som sikkert er affattet af A. P. Barsbøl³. Det lyder saaledes:

Til den Christen Læsere.
IHuo som vil en Christen vere /
Oc saadant naffn nyde med ære.
Hand skal for alting først forstaa /
Hurledis sagen skal til gaa.

¹) Jens Worm, *Lexicon over lærde Mænd* I, 67 (gentaget i R. Nyerup, *Almindeligt Litteraturlæxicon* S. 38 og i H. Ehrencron-Müller, *Forfatterlexikon* I, 252). Allerede N. M. Petersen, *Bidrag til den danske Litteraturs Historie*, 2. Udg., II, 197) havde forgæves eftersøgt Bogen, og den er ikke genfundet af Lauritz Nielsen.

²) Nærmere bibliografisk Beskrivelse af dette Skrift i Lauritz Nielsen, *Dansk Bibliografi 1551—1600* S. 552. Det er en mærkelig Fejltagelse hos den ellers saa nøjagtige Johannes Møller, naar han (*Cimbria literata* I, 57) er tilbøjelig til at tillægge Kansleren Anders Barby denne Oversættelse, en Vildfarelse, der allerede er paapeget af Hans Gram (*Præfatio til Cimbria literata* I, 27). — Bogen maa allerede i det 17. Aarhundrede have været sjælden, thi den fandtes ikke i Peder Resens Bibliotek, om den end i Katalogen over dette opføres blandt de Bøger, om hvis Eksistens Resen vidste Besked (*Petri Johannis Resenii Bibliotheca Regiæ Academiæ Hafniensi donata 1685* p. 355 Nr. 4). Om Oversættelsens Yndest vidner det, at den blev genudgivet 1627 (forkortet og uden Angivelse af Oversætterens Navn) og 1743.

³) Et tysk Forlæg findes i hvert Tilfælde ikke i den nedenfor nævnte Udgave fra 1541 af Spangenberg's Skrift.

Ellers bliffuer hand lig den Mand /
 Som vandre vil wden verstand.
 Naar du vilt en Christen bliffue /
 Oc lader dig i Daabet indskriffue.
 Med dem / vnder Christi Banere /
 Som aluorlig ville Christne være.
 Daa suerer du din HERre oc Gud /
 Att leffue Christelig effter hans Bud.
 Oc ingenstedz aff striden vige /
 For sine Fiender oc dine deslige.
 Vilt du i Sandhed rett forstaa /
 Huorlunde dette skal tilgaa.
 Daa kand du finde i denne Bog /
 En kort forklaring møget klog.
 Som lærer dig foruden straff /
 Først om en Christen Ridderskaff.
 Med huilcke Fiender du skalt kiffue /
 All den stund du est i liffue.
 Som er / att du skalt staa imod
 Dieffuelen / Verden / kiød oc blod.
 Dernest / att du skalt troen øffue /
 I Kierlighed oc gierninger geffue /
 Oc dig iføre vaaben hin bolde /
 Med huilcken du kandt marcken beholde.
 Mod dine Fiender sterck oc grumme /
 Oc dem foriage dig til fromme.
 Der til giffue oss alle samen /
 Gud sin naade ved Christum Amen.

Herefter følger Dedikationen til Kongen, som kan for-
 tjene at gengives her for at meddele et Indtryk af Barsbøls
 Evne til at behandle det danske Sprog.

Høgborne Første oc stormectige Herre / Herre Kong Chri-
 stian den tredie / Danmarckis / Norgis / Vendis / oc Gottis
 Koning. Hertug wdi Slesuig / Holsten / Stormarn oc Dytmer-
 sken. Greffue wdi Oldenborg oc Delmenhorst.

NAade oc Fred aff Gud Fader / ved sin enborne Søn Chri-
 stum vor HERre oc Saliggører. Aller kieriste Naadigste Herre
 Koning / Den Hellige Schriff / i det gamle oc ny Testament /
 vielig lærer oss / med skøne figurer / effterlignelse / oc obenbare
 ord / Huorledis en menniskes leffnet / som frycter Gud / haffuer
 sig heer paa Jorden / Besynderlig den hellige Job i sit 7. Capitel

/ huor hand med vdrøcte ord siger saa / Menniskens leffnet er en idel strij oc kamp heer paa Jorden / oc hans dage ere ligestom en Dagløners¹. Med huilcke korte ord / hand giffuer tilkiende / at menniskens leffnet er elendig heer paa Jorden / fuld met atskelig fare / modgang oc fristelss. Oc derfor paa minder alle Gudfryctige Christne / at de skulle icke vere wskødsomelig oc kødelige trygge / men staa altid i Gudz fryct / aaruoagne oc beredde til frestelss paa alle sider / Som den hellige Syrach i sit 2. Cap.² oc raader / saa sigendes. Min søn vilt du leffue Gudfryctig / saa bereed din siel til fristels / Item S. Pouel 2. Timo. 3³. Alle de som ville leffue Gudfryctig wdi Christo Jesu / de skulle lide forføllelse. Huor med hand giffuer alle fromme Christne en drabelig trøst oc husualelse mod kors oc modgang / att de skulle icke lade troen falde / oc acte sig att vere forskutte aff Gud / naar forføllelse kommer dem paa / Men att de skulle frycte HErren / bede hannem om hielp oc raad / oc dagelig jo mere oc mere beruste sig mod sine Fiender / att de kunde staa dennem imod / Oc saaledes fuldende deris laab (som S. Pouel kaller menniskens leffnet 1. Timot. 4. Cap.⁴) att de kunde vinde seyr / oc fange den wforgengelige krone / som er vdsaat paa maalet / til huilcke de løber / som er euige liff oc salighed ved Christum. Sammeledes raader oc Paulus sin Discipel Timotheum / 1. Timo. 1⁵. At hand skal øffue en god Ridder-skaaff / saa att hand kand beholde troen oc en god samuittighed. Om saadane kamp oc stridzbane / taler den hellige Job i det forneffnde Cap⁶. paa huilcke bane / huer Christen beplicter sig i daabet / att vilde stride mandelig. Thi i daabet lader wi oss indskriffue vnder Christi banere / oc suerer hannem en eed / att wi / formiddelst hans hielp oc trøst / ville forsage oc imodstaa alle sine oc vore Fiender / som ville forkrencke oc forøde hans hellige Rige oc Regiment / Oc der paa tager wi hans feltz-tegen som er det salige Daab / oc lade oss kallis Christne / effter vore rette Stridzførste Christum.

Det fortryder den lede Satan / aff den brendende iedderstilte had / som hand er opblæst med / mod Gudz Søn. Oc derfor strax

¹) Job 7, 1.

²) Sirachs Bog 2, 1.

³) 2. Tim. 3, 12.

⁴) 2. Tim. 4, 7—8.

⁵) 1. Tim. 1, 19—20.

⁶) Job 7.

effter / att wi ere faldne hannem fraa (Thi wi fødes alle vredens børn / Eph.4. ¹⁾) oc vdkaaret Christum til vor HÆrre oc forsua-
 rer / bruger hand alle lempe oc liste / med lockelse oc trusel / att
 hand kand drage oss aff den rette bane / oc føre oss paa den
 onde vey / som gaar til euige Død oc fordømmelse. Oc som S.
 Peder siger / 1. Pet. 5². Hand løber omkring / som en skryddende
 Løue / oc søger effter huem hand kand opsluge. Thi haffuer wi
 velbehoff att lære / all den stund wi leffue / huorledes wi kunde
 emodstaa hans argelist / oc snedige anlob / Oc saaledes øffue en
 Christen Ridderskaff / att wi kunde wdi alle fristelse oc fare /
 beholde troen oc en god samuittighed / saa lenge wi haffuer
 igiennem ganget / den trange port (som er denne legomlig død)
 huilcke der gaar til euige liff oc salighed.

Om denne Ridderskaff haffuer den Gudfryctige oc Vellærde
 Mand / M. Johan Spangebergius (salig ihukommelse) tilhob
 draget aff den hellige Skriff / en kort oc merckelig vnderuis-
 ning / alle Christne gantske nøttelig att vide.

Denne samme vnderuisning / haffuer ieg / aff den ringe for-
 stand Gud haffuer meg giffuit / aff Tydsk fordansket / den rette
 mening aldels wforkrencket / alle fromme Gudfryctige Christne
 / som Danske mal forstaa / til lærdom oc trøst / att de oc sielff
 kunde læse oc forstaa / vindisbyrd aff den hellige Skriff /
 huorledes den Christen Ridderskaff skal til gaa / med huilcke
 Fiender en Christen skal stride / oc med huilcke vaaben hand
 skal dennem offueruinde.

Denne liden Bog oc ringe arbeyd Allernaadigste Herr Koning /
 haffuer ieg skencket eders Høgborne Kongelig Maiestat / for
 den lofflig oc Christelig Ridderskaff eders Kongelig Maiestat /
 haffuer heer til beuist / med Gudfryctighed oc en Christelig
 Regiment / bedendis eders Kong. Mai. ydmygelig / for eders
 egen Kongelig Maiestatz godhed / att i ville denne ringe skenck
 veluillige anname / til en salig Nytaarsgaffue / saa lenge Gud
 vil det kand forbederis. Eders Kong. Ma. med eders Høgborne
 Førstinde Draaning Dorotea / Oc beggis eders elskelig Høg-
 borne Børn / med det gantske Danmarcks Rigers Raad / Gud
 Allermectigste befalendes. Gud Allermectigste styre oc for-
 fremme / med sin Helligaand oc naade / alle eders raad oc an-
 slag / sig til ære / sin hellige Kircke oc Rigers vndersatte til
 beskermelse / Oc eders Kong. Ma. til lang oc løksalig Regi-

¹⁾ Eph. 2, 3.

²⁾ 1. Pet. 5, 8.

ment / Amen. Giffuit i Wittemberg / paa S. Pedersdag Cathedra.¹ Anno 1554.
 Eders Kong. Maie.
 ydmyge vnderdanige
 Anders
 Barsbyl.

Selve Skriftet er en Oversættelse af Johann Spangenberg's Vom Christlichen Ritter, Mit was Feinden er kempffen mus / Ein kurtzer vnterricht aus der heiligen Schrifft, 1541². Spangenbergs lille Skrift giver en Skildring af hele Kristenlivet anskuet som en Kamp for den »kristne Ridder« d. v. s. for ethvert troende Menneske. Tonen er skarpt antikatsk³.

Gengivelsen er affattet i den lidt brede, men mundrette og trohjertige Stil, som synes at være faldet Reformations-tidens Skribenter saa naturlig. Som Prøve paa Forholdet mellem Original og Oversættelse kan følgende Sted anføres:

Johann Spangenberg, Vom Christlichen Ritter, 1541, Bl. Dvff

Da man leret vnd prediget / das ein Pfenning vnd kertzlin vnser lieben Frawen geopffert / könte einen Schalck / einen Reuber / einen Mörder / on

Anders Pedersen Barsbøls Oversættelse Bl. C vij v.

Den tid mand lærde oc predicted / at en korspenning oc en vaaxlyss offeret paa vor Frue Alter / kunde befrij en Skalck / en Røffuer oc Mörder fraa Helffuede / foriage oc

¹) 3: 22. Februar.

²) Johann Spangenberg (1484—1550) var fra 1546 Superintendent i Eisleben. Hans Skrifter var yndede i Danmark, særlig hans Postil, hvoraf Peder Tidemand leverede en Oversættelse 1560 ff., og som Peder Palladius anbefalede paa Landemodet i Roskilde 1554 som nyttig for Præsterne (Kh. Saml. 2. R. II, 450). — Fortalen til Spangenbergs Skrift er dateret »am Sontag nach Epiphanie [3: 9. Januar]« 1541. Ogsaa i Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche XVIII, 566 angives 1541—2 som Udgivelsesaar.

³) Den yderligere antikatske Polemik, som findes i den tyske Udgave 1541 Bl. D 2 v. ff.—E 2, er udeladt i Oversættelsen.

⁴) Orig.: Prediget.

Christo / on Glauben / von
der Helle erretten / vnd alle
Teuffel veriagen / Damit Gott
gelestert / Christus blut ge-
schendet / vnd das gantze
Euangelium / vnd Christlicher
glaube / zu nichte wird /
Waren alle Prediger⁴ köstlich
gut / kein Ketzerey / kein
Newerung / Sonder waren eitel
güldene Christen.

offueruinde Dieffuelen med
all sin macth / foruden Christi
hielp / oc wden troen (aff
huilcke lærdom Gud storlig
bespottedes / Christi hellige
blod skendelig foractedes /
Det ganske hellige Euange-
lium oc Christelig tro bliff til
inthet giørd etc.) Daa vaare
alle Predicker kostelig / vise
oc helligmend for verden /
Der vaar ingen Ketteri / in-
gen ny lærdom / Men alle
vaare de rette fromme forgyl-
lede Christne.

Som Peder Tidemand og flere andre indtager Anders Pedersen Barsbøl en Plads i Kredsen af de Forfattere, der søgte at tjene deres Tid ved at levere Fordanskninger af fremmede Forbilleder.

Tillæg.

1552 9. Aug. Brev fra Johannes Pistorius til Anders Pedersen Barsbøl¹.

D. Andreæ Barsbullio Dano
studioso Witebergensi.

S. D. Ex literis tuis nuper ad D. Ericum Hardenbergium² missis intellexi, bilem tibi motam, ob verba quædam, quæ in literis meis ad D. Johannem Georgium³ datis, legeras. Equidem vt verba illa mea esse, haud eo inficias, ita porro miror, quomodo ea transscribere potueris, cum illi itineri, vt scribis, accincti, et iam portam egredientes,

¹) Meddelt efter Kopien i Pistorius' Brevbog i Gl. kgl. Saml., 4°, 3078 Brev Nr. 344. (Brevet i Udtog i Rørdam, Monumenta 2. R. II, 618—20).

²) Den senere Rigsraad Erik Hardenberg († 1604) til Skovsbo m. m., immatrikuleret i Wittenberg 12. Oktober 1553 (Kh. Saml. 2. R. I, 471).

³) Utvivlsomt den senere Præst i Toreby, Provst og Poëta laureatus Hans Jørgensen Sadolin († 1600), immatrikuleret i Wittenberg 24. Maj 1550 (Kh. Saml. 2. R. I, 470, 478—9).

litteras nostras acceperint. Sed valeat hoc. Aperte satis indicas in literis tuis, quod in me non parum sis commotus, quamvis D. Ericus, sed tamen oblique, etiam petatur. Verum, mi D. Andreæ, quid si hic candorem in te requireremus? Probes quæso me te infidelem, perfidum et profugum insimulasse. Sin autem infidelitatis te nobis suspectum persentijsses, quid rectius et pio ingenuoque homini (qualem te non solum tum cum Witebergæ vna essemus, sed etiam postea semper censuj, et adhuc censeo) conuenientius fuisset, quam vt te suspicione quamprimum excluisses? vt non ita locum irae dedisses neque verba nostra (animo minime maligno scripta) tam acerbe accepisses et exagitasses? Sed quæ nobis suspicionem attulerint et ad scribenda illa impulerint, primum indicabo, postea rursus ad litteras tuas redibo. Non dubito, mi Andreæ, quin adhuc in memoria habeas, quam serio et constanter nobis Witeberga discedentibus dixeris et promiseris, te cum primo nos subsecuturum [cum] auriga, et libros nostros, quos ibi apud compactorem reliquimus, allaturum. Expectauimus igitur te, donec is, qui nos huc aduexit, Witeberga huc redijssset; sed non venisti, nec ipse auriga vel verbum nobis de te referre potuit. Dixit quidem fuisse Danos nonnullos, qui cum ipso huc proficisci constituerant, et omnia sua suppellectilia collegerant, Sed hospitem, apud quem habitabant, noluisse ipsos dimittere, quod non satisfecissent ej pro habitatione etc. Verum quinam ex Danis ijdem fuissent nec ipse certo nobis indicare, nec nos coniectare potuimus. Venerunt postea huc Witenberga alij aurigæ tres vel quatuor, et vna quamplurimi studiosi tibi et nobis haud incognitj, sed nemo illorum nobis vel libros vel litteras de te attulit. Quod cum valde miraremur omnes, scripsi ad D. Georgium Selmerum¹ conterraneum meum

¹) Georg Selmer († 1605) fra Husum, immatrikuleret i Wittenberg 12. Juni 1551, siden Præst i Ostenfeld (Kh. Saml. 2. R. I, 470; IV, 72. Otto Fr. Arends, Gejstligheden i Slesvig og Holsten II, 264). Han hørte til Pistorius' faste Korrespondenter (Rørdam, Monumenta 2. R. II, 604 f., passim).

petens vt te admoneret de hoc negotio, quo vel ad minimum nobis rescriberes, quid de libris nostris actum esset, an eos a compactore acceperisses, nec ne, et num aliquid aliud desideraretur. Hic Georgius nobis rescripsit, Te fere ab eo tempore, quo nos Witebergam reliquimus, ibi non visum. Commiseram autem et ipsi huius rei curam, vt si tu animum huc proficiscendj mutaturus esses, ipse te vna iuuaret vt modum inueniret, quo libri nobis ad manus venirent. Quod cum Georgio in memoriam reuocarem, rescripsit nobis, Quod ipse, si ibi libros habere potuisset, eos nobis allaturus fuisset (verum id ideo non scribo, quasi idem a te fieri expectassemus vel requisiuissemus: minime omnium: nullis nobis officijs obstrictus es nisi charitatis etc.). Deinde ipsius Georgij contubernalis huc ad nos venit, et mihi libros attulit, qui per tabellarium e patria Witenbergam missi erant. Hic iam vide mi Andream, vter nostrum sit accusandus, et rem recta perpende via. In tanta aurigarum copia ne verbum nobis scripsisti, vt sciuissemus, Te Witebergæ esse, vel in quo alio loco: et quid de negotio quod in te suscepas, actum esset. Suspicionem ne hic conciperemus negligenter te negotium nostrum curasse? Certe iniquus es, si id nobis interdiceres. Cogitauimus quoque quod vel Rostochium vel Jenam vel alio concessisses. Libros autem te Witebergæ reliquisse minime dubitauimus, Sed cum nobis non significasses cui tradidisses vel apud quem eos reliquisses, id nos maxime torsit. In summa mi d: Andream, si vno saltem verbulo nobis quid actum, et quid nobis expectandum fuisset, significasses, quieuissemus etc. Sed iam non nihil ad tuas literas: Scribis te a compactore libros redemisse: Habemus tibi gratiam mi Andream, et si nulla in re id a te meriti sumus, merebimur in posterum data occasione. Pergis: Quod cum auriga non iusto preçio tua suppellectilia vehere vellet, Et audires quoque pestem et hic incipere grassarij te animj propositum mutasse: nec interea potuisse habere, qui libros ad nos proferret. Mi Andream hic cum auriga vel verbum nobis

scripsisses. Georgius ibi adfuit, illum consuluisse, vel apud illum potius libros deposuisses quam apud Johannem Hoynum¹: Sed non miror quod nec scribere nec per alium quenquam eos mittere potueris, cum in argentifodinis² esses. Porro scribis, Te non tam stolidum, vt quouam cum alterius libris aufugias, Ideo te non fuisse inquirendum vt profugum. Profecto mi Andream facis nobis iniuriam. Quod ad Johannem Georgij scripsi, in hoc non te, sed libros nostros inquisiuj. Quid ad me si vltra Sauro-matas et glaciale Oceanum³ vt ille ait fugisses? Cum Georgius scripsisset, te non amplius ibi morari, Quid potuimus cogitare aliud, Quam incertum esset, vbi vel a quo libros nostros reposceremus, et vt idipsum sciremus ad Johannem scripsi non te inquirendi gratia. Non decet ita cauillari. Tandem quicquid in hac re fecisti, mi Andream, pro eo summa tibi a nobis habetur gratia, offerimus nos ad simile in te studium. Et vt hoc adjiciam, Ne mireris, quod ego in hac causa tantum laborauerim, Nam partem librorum illorum mihi vendico, quod etiamsi non esset, tamen mihi faciendum fuit, quicquid feci, si modo fidelis paedagogi officio fungi velim apud hos nobiles adolescentes Hardenbergios. Sed optime Andream viuamus vt Christianos decet, simultates et contentiones fugiamus. Natura tua est ἐπιστική, eam tu refrena, nec de asini umbra, aut lana caprina litiges⁴. Deus nouit quam libenter, vt cum omnibus, ita et tecum concorditer viuam. Bene vale.

Francoforti ad Viadrum⁵, die 9 Augusti, Anno 1552.

T. Johannes Pistorius.

¹) Jvfr. S. 333.

²) ο: Sølvminer.

³) Med Hensyn til Udtrykket jvfr. Juvenal II, 1—2.

⁴) Til sidste Del af Udtrykket jvfr. Hor. Ep. 1, 18, 15; i første Del er asini umbra maaske en Contamination med Udtrykket asini lana, jvfr. Erasmi Adagia, 1646, p. 291, 320.

⁵) Viadrus ο: Oder.